

MCMURTRIE, DOUGLAS CRAWFORD

Det första trycket på svenska i
Amerika : [Övers. efter författarens
manuskript av S.L.]

1934

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
  - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
  - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
  - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

ML MURTRIE, D.

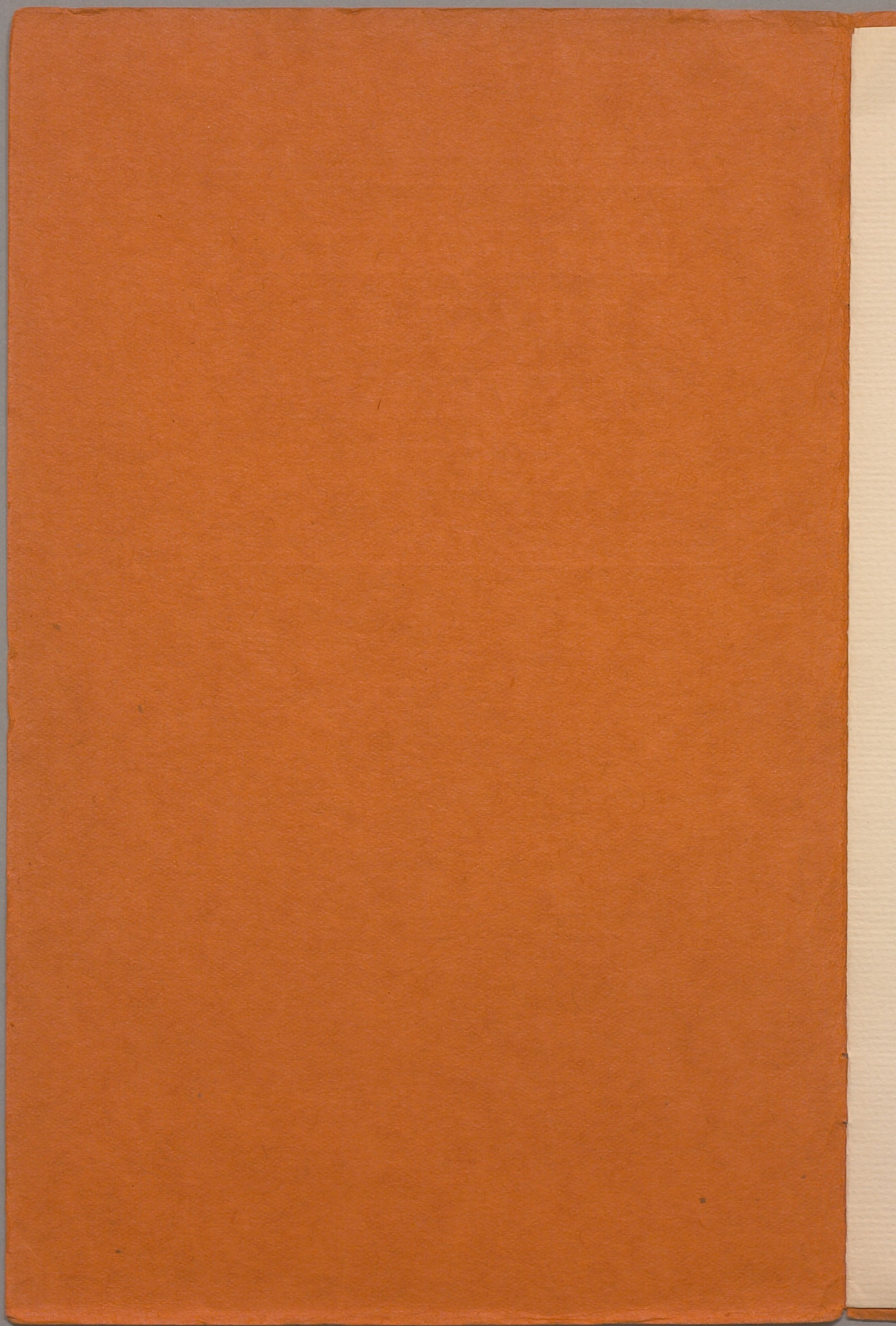
Book 20.
(Per.)
2

DET FÖRSTA
TRYCKET
PÅ SVENSKA
I AMERIKA

40/493

DET FÖRSTA
TRYCKET
PÅ SVENSKA
I AMERIKA

By Douglas C. McMurtrie

STOCKHOLM

1934

SÄRTRYCK UR
NORDISK BOKTRYCKAREKONST
JUNI, 1934

DET FÖRSTA TRYCKET PÅ SVENSKA I AMERIKA

DET första kända tryck som gjorts på svenskt språk i Amerika framställdes år 1743 av Benjamin Franklin, den mest välbekante av Amerikas boktryckare och världsberömd vetenskapsman, statsman och filosof.

De tidigaste exemplen på tryck på *svenskt språk* i Amerika framkommo många år senare än vad fallet var med en hel del andra europeiska språk. Det var exempelvis icke mer än man kunde vänta att i New York redan år 1693, det första år en tryckpress trädde i funktion i denna stad, en lag blev tryckt på holländska språket, med hänsyn till den stora holländska befolkning, som vid denna tid bebodde staden New York. Det är ej heller särskilt ägnat att förvåna, att ett religiöst aktstycke på franska språket lär ha tryckts i Boston för att användas av den långt ifrån oansenliga koloni av franska protestanter, som slagit sig ned i denna stad.

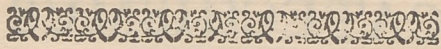
Det första tryck på spanska, vilket gjordes i Boston år 1699, är betydligt svårare att förklara. Cotton Mather, en välkänd teolog i Massachusetts och författare till omkring fyra hundra böcker och skrifter, framförde

tanken på att låta trycka en evangelisk skrift på spanska i avskit att sprida densamme i de spanska kolonierna i Västindien. Med detta mål för ögonen började Mather själv att lära sig spanska och skrev "La Fe del Christiano", vilken utkom från trycket såsom redan framhållits år 1699.

Det första trycket på walesiska utfördes i Philadelphia år 1721 till förmån för medlemmarna i den walesiska koloni, som var bosatt i och i grannskapet av denna stad.

Den första svenska kolonin i Amerika grundades som bekant så tidigt som år 1638 på Delaware-flodens stränder. Redan från början visade sig denna koloni mycket livaktig; den växte hastigt och i början av 1700-talet fanns det en stor svensktalande befolkning, bosatt på båda stränderna av Delaware-floden i staten Philadelphia. Under denna tid hade biskopen av Upsala underlåtit att vidtaga mått och steg för tillsättandet av präster i dessa svenska församlingar i Amerika. Sedan en av deras präster, Peter Tranberg, år 1741 transporterats till en annan församling blevo församlingarna i Racoon och Penn's Neck lämnade utan kyrkliga ledare. Den man, som skulle ha efterträtt Tranberg och vars namn var Olaf Malander, hade då ännu icke blivit prästvigd och var sålunda icke berättigad att fylla de viktigare kyrkliga funktionerna. Denna tid blev sålunda en period av andlig torka i Nya Sverige.

I december 1741 hade emellertid greve Zinzendorf anlant till Philadelphia. Denne var en mycket begåvad man och en framstående ledare bland herrnhutarne. Såväl denne som en man vid namn Henry Ates sökte

The XII. Hufwud-Articklar

U T A F

Thet stora Berniska Synodo

Uti Sweitz,

Hällit i Januarii Månad, åhr 1532 ;

I samma Tid på Lands-Oefwerbetens Befalning publicerat, och thestüdes återigen utlagit, Anno 1728.

- I. **A**T CHRISTUS hela wår .
Lära är ;
- II. At GUD sitt Folk i honom
wälsignar här ;
- III. At han är Grund och Bottn ;
- IV. At (utan Medel) GUD sielf
under wår Försonares Tittel,
Predikas skal ;
- V. At utan Christo intet Nåda-
Ord ;
- VI. At från hans Död begyns thet
och går fort ;
- VII. At

A 2

Sid. 3 av den från tyska översatta katehensen

En kort
CATECHISMUS
För några
JESU FOERSAMLINGAR

UTAF THEN
REFORMERTA RELIGIONEN
UTI *PENNSYLVANIA*,
Som hålla sig til thet BERNISKA SYNODO;
Hwilket är
Enligt med Lärone uti then
MAEHRISKA KYRKIAN.

Först utgifwen i thet Tyska Språket
Af JOHANNE BECHTEL,
Guds Ords Tienare.

PHILADELPHIA:
Tryckt hos BENJAMIN FRANKLIN,
Århi 1743.

Titelsida av det första trycket på
svenskt språk i Amerika.

EFTERRETTELSE

Til LÄSAREN.

*M*An hafwer, i mangel af Swenska Bokstäfwer i thetta Landet, betienat sig af Latinska; som ock brukeligit är ibland the Engelska, Franska, och flera Nationer. Och såsom här fattas the Bokstäfwer:

Å, Ä, Ö,

Så äro the utmärkta med thessa:

â, ä, ö,

á, ä, ö,

Eller så: Ao, Ae, Oe,

Ao, Ae, Oe.

Andra sidan ur samma tryck.

att med all makt åstadkomma evangelisk likformighet inom de amerikanska kolonierna.

Ungefär vid samma tid framträdde bland svenskarna i New Jersey en framstående evangelist och ivrig herrnhutare, Daniel Bryzelius, och började predika. Han blev överallt väl mottagen, grundade en kyrka i januari 1743 och blev med tiden en synnerligen populär kyrkans tjänare.

Det var under åren 1741—1743 som herrnhutarens inflytande var som starkast. För att i någon mån möta den stegrade efterfrågan på sådan litteratur översatte den ovannämnde teologen, Olaf Malander, till svenska herrnhutarens katekes, skriven på tyska språket av Johanne Bechtel och först publicerad på detta språk i Philadelphia år 1742.

Malander hade emellertid ingått ett mycket olyckligt äktenskap och råkat i skulder. Av dessa anledningar blev han tvungen att avgå från sitt prästerliga ämbete i Racoon men tillförsäkrade sig i stället anställning i Benjamin Franklins tryckeri i Philadelphia. Det var därför helt naturligt att den tyska katekes, som Malander hade översatt till svenska kom att tryckas på Franklins tryckeri och detta skedde under år 1743.

Endast fyra exemplar av den svenska upplagan äro av mig kända: två i Kungl. Biblioteket i Stockholm, ett i universitetsbiblioteket i Helsingfors, vilket d:r Isak Collijn vänligt nog upplyst mig om, och slutligen ett i Historiska Sällskapets i Pennsylvania bibliotek.—Boken består av 35 sidor och här återgivas titelsidan samt andra och tredje sidorna av densamma.

(Övers. efter författarens manuskript av S. L.)

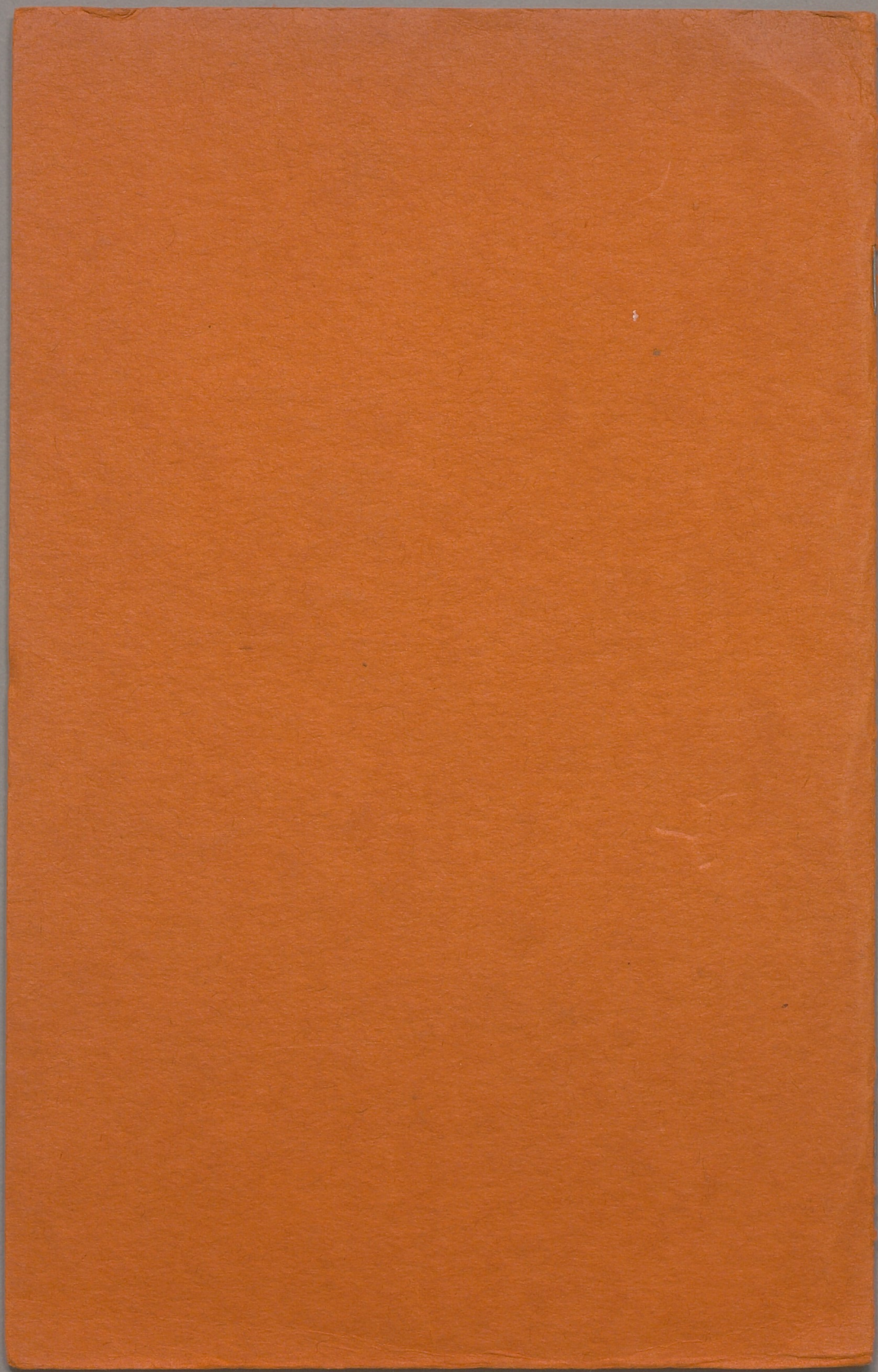

1000000014895

LÄSESALSLÄN

Kungliga biblioteket

PA_EB1

www.books2ebooks.eu